

Hållbarhetsprogram för Himna

Godkännandehandling

2021-05-24
SBN 2021-538

Sammanfattning

Samhällsbyggnadsnämnden har beslutat att utbyggnaden av området Himna i västra Lingham ska ha en hållbarhetsprofil. Därför har ett hållbarhetsprogram tagits fram.

Syftet med hållbarhetsprogrammet är att beskriva områdets hållbarhetsambitioner, hur de kan genomföras och vilka aktörer som behöver agera för att ambitionerna ska bli verklighet.

Hållbarhetsprogrammet innehåller vision, mål, åtgärdsförslag och övergripande beskrivning av processtyrningen.

Hållbarhetsprogrammet för Himna tar sin utgångspunkt i de sjutton globala hållbarhetsmålen, som antogs av FN:s generalförsamling år 2015. Agenda 2030 syftar till att uppnå en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling till år 2030.

Som stöd för hållbarhetsprogrammets åtgärdsförslag finns ett stort antal politiska styrdokument i form av policies, program, handlingsplaner och riktlinjer. Den tidigare planering som har skett i *Fördjupad översiktsplan för Lingham* och utredningen *Strukturskiss för Himna* är två centrala planeringsdokument.

Hållbarhetsprogrammet har tagits fram i ett tidigt skede i planeringsprocessen och omfattar hela det västra utvecklingsområdet (utvecklingsområde A) som beskrivs i *Fördjupad översiktsplan för Lingham*. Det innehåller totalt 42 olika åtgärdsförslag och handlar om kvaliteter som kan säkerställas eller möjliggöras i detaljplan, vid överlåtande av kommunalt ägda marken till en byggaktör, vid utbyggnad av gator, parker och andra allmänna platser, byggnation som ett kommunalt ägt bolag ansvarar för och vid utformning av avfalls- och dagvattensystem. Flera åtgärdsförslag handlar också om att göra ytterligare analyser för att ta bra beslut eller att pröva en ny metod.

I fortsatt arbete kommer åtgärdsförslagen att preciseras till skarpa åtgärder i handlingsplaner för respektive etapp. På så sätt ska hållbarhetsambitioner säkerställas successivt. Det successiva arbetet är viktigt eftersom förutsättningarna i ett planeringsprojekt hela tiden kan förändras. Avsikten är att undvika tidiga inlåsningar i specificerade lösningar och suboptimeringar.

I hållbarhetsarbetet för Himna ställer sig kommunen positiv till att genom nytänkande pröva tidigare utforskade lösningar. Innovation kan främjas genom att vid markanvisningstävlingar lämna en del av utvärderingen öppen för innovativa lösningar som på ett tydligt sätt bidrar till vision och mål.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Innehåll	3
Inledning	4
Vision och mål.....	8
Åtgärdsförslag	10
Processtyrning.....	23
Medverkande tjänstepersoner	27
Referenser	28
Bilaga 1. Relevanta mål och inriktningar i kommunens styrdokument	29

Inledning

Bakgrund

Den 24 april 2019 beslutade samhällsbyggnadsnämnden om start av två detaljplaner i västra Lingham. Detaljplanerna ska baseras på den stadsbyggnadsskiss som finns redovisad i utredningen "Himna – den hållbara stadsdelen". Stadsbyggnadsskissen visar en övergripande struktur och vision för området. Ambitionen är att skapa en hållbar stadsdel med varierad bebyggelse. Se figur 1.

Figur 1. Utdrag ur strukturskiss för Himna, godkänd av samhällsbyggnadsnämnden 2019-04-24.

I samband med beslut om att starta de två detaljplanerna beslutade samhällsbyggnadsnämnden även ge miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att ta fram en miljö- och hållbarhetsprofil för Västra Lingham, Himna. Därför har ett hållbarhetsprogram tagits fram.

Syfte med hållbarhetsprogrammet

Syftet med hållbarhetsprogrammet är att beskriva områdets hållbarhetsambitioner, hur de kan genomföras och vilka aktörer som behöver agera för att ambitionerna ska bli verklighet.

I programmet beskrivs områdets vision och mål, beskrivning av processtyrning och åtgärdsförslag. Hållbarhetsprogrammet är inte ett juridiskt bindande dokument, men ska vara vägledande och bidra till att planering och utbyggnad av området genomförs med hållbarhet i fokus.

Vision, mål och åtgärdsförslag tar sin utgångspunkt i de globala hållbarhetsmålen, som genom Agenda 2030 antogs i en resolution av FN:s generalförsamling år 2015. Agenda 2030 syftar till att uppnå en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling till år 2030. Alla 193 medlemsländer i FN har förbundit sig att bidra i det arbetet.

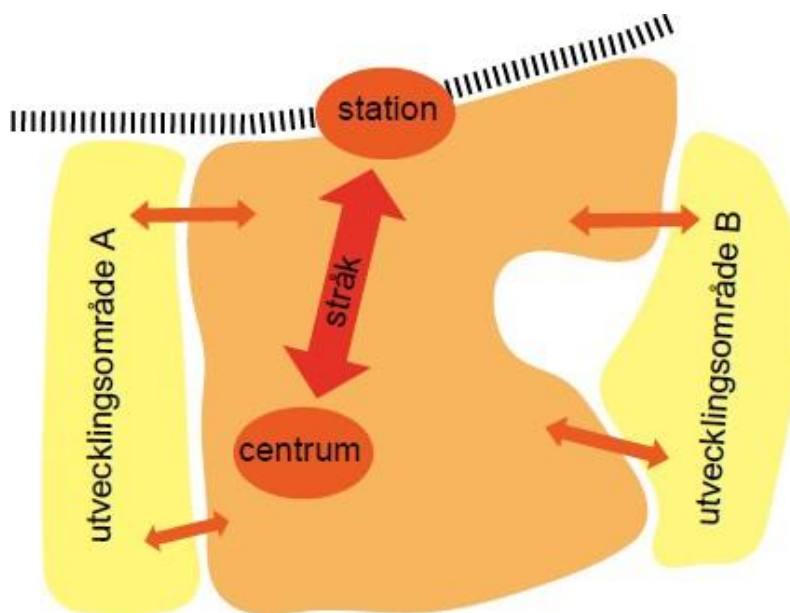
Linköpings kommun har i Hållbarhetspolicy för Linköpings kommunkoncern anslutit sig till att arbeta för de globala målen (Linköpings kommun 2018a). För den

pågående mandatperioden har samhällsbyggnadsnämnden valt att prioritera fem av målen. Se figur 2.

Figur 2. De sjutton globala hållbarhetsmålen som antogs av FN:s generalförsamling år 2015. Samhällsbyggnadsnämndens prioriterade mål är markerade med röd kant.

Hållbarhetsprogrammet har upprättats i ett tidigt planeringsstadium och omfattar hela det område som ingick i strukturskissen för Himna. Området motsvarar utvecklingsområde A i *Fördjupad översiktsplan för Lingham* (Linköpings kommun, 2011). Se figur 3 för principiell karta.

Figur 3. Principiell kartbild över utbyggnadsområden i Fördjupad översiktsplan för Lingham. Hållbarhetsprogrammet omfattar den planering som sker inom utvecklingsområde A.

Hållbarhetsprogrammet gäller från planläggning till genomförandeskedet och vidare in i färdigbyggt område.

Citylab – ett processtyrningsverktyg för hållbar stadsutveckling

Framtagandet av hållbarhetsprogrammet har utgått från ”Citylabs guide för planering och genomförande 3.0”. Guiden har utvecklats av organisationen Sweden Green Building Council (Sweden Green Building Council, 2018). Guiden innehåller en systematisk modell för att säkerställa hållbarhetsarbete hela vägen genom ett stadsutvecklingsprojekt. Citylab utgår från sju principer för arbetsprocessen.

1. **Lokala förutsättningar.** Många utmaningar i moderna stadsutvecklingsprojekt kan inte lösas genom traditionella och generellinsatser eftersom problemen i hög grad påverkas av såväl platsspecifika villkor som komplexa omvärldsförutsättningar. Därför måste utgångspunkten vara projektets lokala förutsättningar i samspel med omvärldsfaktorer samt övergripande nationella och globala mål.
2. **Systematiserad processtyrning.** För att skapa hållbara bebyggelsemiljöer behövs nya angreppssätt som bygger på helhetssyn och systemtänkande, processorienterade insatser och gränsöverskridande samarbeten mellan ett stort antal aktörer. En systematiserad processtyrning är grunden.
3. **Kvalitativ målstyrning före detaljstyrning.** För att säkerställa en konstruktiv utveckling där olika alternativ undersöks och för att undvika tidiga låsningar till specificerade lösningar och suboptimeringar förordas kvalitativ målstyrning framför detaljstyrning.
4. **Delandekultur och transparens.** En central utgångspunkt är att bidra med systematiserat stöd till kunskapsutveckling. Projekt behöver präglas av delandekultur och transparens mellan involverade aktörer.
5. **Inkluderande planering.** Utgångspunkten är att hållbar bebyggelseutveckling skapas genom en inkluderande planering där många aktörer bjuds in att bidra.
6. **Innovationsdriven utveckling.** En avsikt är att utmana komplexa problem genom nytänkande. Möjlighet ges till successiv vidareutveckling av nya tjänster, ny teknik, nya systemlösningar och processrelaterade metoder och verktyg.
7. **Ömsesidigt förstärkande investeringar.** De satsningar som genomförs kan ses som ömsesidigt förstärkande investeringar. De utformas så att de bidrar till att skapa en bredare samhällsnytta genom att stärka såväl den ekonomiska som den sociala och miljömässiga hållbarheten.

Citylabs guide har omsatt de globala hållbarhetsmålen till sjutton fokusområden som är relevanta för hållbar stadsutveckling. Se figur 4. För Himna har hållbarhetsarbetet avgränsats till att omfatta fjorton av fokusområdena. Fokusområdena ljus, luft och lokal försörjning har avgränsats bort. Samtliga av Samhällsbyggnadsnämndens prioriterade globala hållbarhetsmål omfattas dock av hållbarhetsprogrammet.

Figur 4. De sjutton fokusområden som ingår i processverktyget Citylab samt deras koppling till de globala hållbarhetsmålen.

Vision och mål

Vision

En vision för Himna har tagits fram. Visionen beskriver en önskvärd framtidsbild när området är utbyggt. Den utgör projektets ledstjärna i pågående och fortsatt arbete.

Visionen bygger på idén att skapa en livsmiljö för alla som gör det enkelt att i sin vardag leva en hållbar livsstil. Visionen avses även användas när utvecklingen av området marknadsförs och kommuniceras.

Det hållbara vardagslivet finns i Himna

Himna präglas av småskalighet, närhet och blandning. En mysig stämning råder i kvarteren. Här bor människor på olika platser i livet och med olika behov – familjer med barn, ensamstående, äldre, hög- och låginkomsttagare. Det syns att Himna växte fram i en annan tid än ”gamla” Lingham. Ändå smälter befintligt och nytt ihop genom gator, gångstråk, cykelvägar och gröna partier. Kulturhistorien är synlig genom Himna by och lämningar vilket skapar identitet. Tillgängligheten till naturområden skattas högt och naturens närvaro i den bebyggda miljön är påtaglig.

Efter att Himna byggdes fick Linghems serviceutbud ett uppsving. Transportbehovet minskade. Det går lätt att ta sig till pendeltåget och cykelvägen mot Linköping. Det är tryggt och säkert för barn och äldre att på egen hand ta sig till vänner, skolan, affären eller idrottsplatsen. De boende känner en stolthet över att leva i ett område som endast ger liten klimatpåverkan. Lokala delningstjänster och hållbar avfallshantering understödjer hållbara livsstilar.

Effektmål

Visionen har brutits ned i ett antal effektmål. De beskriver vilka önskvärda effekter när utbyggnaden är genomförd. Se nästa sida.

1. Varierade och prisrimliga boenden

Himna ska erbjuda bostadsmarknaden varierade och prisrimliga boendeanternativ. Det skaffas en variation dels mellan, dels inom aspekterna hustyp, bostadsstorlek och upplåtelseform. Det får även gärna finnas särskilda boenden samt senior- och trygghetsboenden. Variation eftersträvas ned på kvartersnivå.

2. Gestaltning och kulturmiljö

Bebyggelsen ska ha en omväxlande och uttrycksfull stadsbyggnadsstruktur med en småstadskaraktär som utgångspunkt. Viktiga siktlinjer och landskapssamband bör integreras. Värdefulla kulturmiljöer ska behandlas med hänsyn och användas som en resurs i gestaltningen.

3. Offentliga platser

Offentliga friytor i området ska erbjuda flera olika funktioner, skapar förutsättningar för möten och komplettera vad som redan finns i Lingham. Friytorna ska vara trygga, tillgängliga och tilltala olika grupper utifrån exempelvis ålder och kön.

4. Skolmiljöer

Skollokaler och utemiljöer samutnyttjas genom utvidgad beläggning över dygnet, och är en integrerad mötesplats i området.

5. Hållbar mobilitet

Planeringen av områdets transporter och parkering ska främja hållbara transportsätt för att minska miljöbelastningen, ge god effektivitet och förbättra tillgängligheten för alla. Det ska vara enkelt att röra sig igenom området till fots eller med cykel.

6. Ljudmiljö

Området ska erbjuda en god och hälsosam ljudmiljö i och vid bostäder, förskolor, skola och grönområden.

7. Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster i de grönområden som bevaras stärks och nya ekosystemtjänster planeras in på allmänna platser. Hänsyn tas till landskapssamband. Verka för att få in grönska på bostadsgårdar vid flerbostadshus.

8. Dagvattenhantering

Synlig dagvattenhantering används som en resurs som tillför området estetiska och pedagogiska värden samt biologisk mångfald.

9. Materialflöden och hållbara materialval

Cirkulära flöden av energi och naturresurser vid byggande och drift eftersträvas. Avfallsmängder minimeras genom lokala delningstjänster och en hög materialåtervinning av hushållsavfall. Användning av produkter med farliga ämnen ska undvikas.

10. Energi och klimatpåverkan

Utbyggnad och drift av Himna ska endast ge upphov till en så liten klimatpåverkan som möjligt och bidra till en hög resurseffektivitet.

11. Ekonomisk hållbarhet

Kommunens exploateringsprojekt ska nå ett ekonomiskt plusresultat.

Åtgärdsförslag

Utifrån vision och mål har ett antal åtgärdsförslag tagits fram. Förslagen presenteras i tabell 2. Åtgärdsförslagen kommer att kunna verkställas vid olika tidpunkter i projektet. Åtgärdsförslag som exempelvis syftar till att genom planbestämmelser säkerställa eller möjliggöra vissa kvaliteter behöver omsättas redan under framtagandet av detaljplan. Andra åtgärdsförslag, exempelvis krav på byggherrar i markanvisningsavtal eller detaljprojektering av gator och parker, kan omsättas först i samband med att området byggs ut.

Till åtgärdsförslagen har en huvudansvarig och viktiga samverkansparter för åtgärdens genomförande pekats ut. Uppgiften för huvudansvarig är att ansvara för att åtgärden genomförs och involvera viktiga parter i genomförandet.

Åtgärdsförslag – Varierade och prisrimliga boenden

Tabell 1. Åtgärdsförslag för effektmål 1.

	Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
1.1	Genomför en analys av det nuvarande bostadsutbudet i Lingham, i syfte att Himna ska kunna bidra till att bredda ortens bostadsutbud. Ta vara på kunskapen vid planläggning och markanvisning.	Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare	Riktlinjer för bostadsförsörjning
1.2	Tillämpa markanvisningar för att åstadkomma ett utbud av prisrimliga bostäder i olika boendeformer. Premiera byggherrar som uppvisar trovärdiga koncept för lägre bostadspriser och boendekostnader. Använd planbestämmelser för att säkerställa variation av hustyper och storlekar.	Mark- och exploateringsingenjör	Planarkitekt	Riktlinjer för bostadsförsörjning
1.3	Håll vid markanvisningar på tomter om så krävs för att bredda Linghamens bostadsutbud, så att tilldelning kan ske när förutsättningarna har förändrats.	Mark- och exploateringsingenjör		Riktlinjer för bostadsförsörjning

Åtgärdsförslag – Gestaltning och kulturmiljö

Tabell 2. Åtgärdsförslag för effektmål 2.

Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
2.1 Ta under planskedet fram en tydlig gestaltningsidé för den bebyggda miljön, som integrerar områdets kulturmiljövärden.	Planarkitekt	Landskapsarkitekt Stadsantikvarie	
2.2 Överväg tigha gaturum för att skapa en småskalig karaktär, där så är lämpligt utifrån gaturummens funktion i den fysiska strukturen.	Planarkitekt	Projektledare Stadsmiljö Tekniska verken AB	Strukturskiss för Himna (västra Lingham).
2.3 Använd utsikt mot naturlandskapet som en bostadskvalitet genom att låta landskapets siktlinjer utgöra en grund vid utformning av detaljplan.	Planarkitekt	Landskapsarkitekt	Strukturskiss för Himna (västra Lingham)
2.4 Tillämpa planbestämmelser och markanvisningstävlingar så att flera olika byggaktörer och arkitektinsatser tillkommer inom ett och samma kvarter.	Planarkitekt (planbestämmelser) Mark- och exploateringsingenjör (markanvisningstävling)		Riktlinjer för bostadsförsörjning

Åtgärdsförslag – Offentliga platser

Tabell 3. Åtgärdsförslag för effektmål 3.

Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
3.1 Avsätt lämpliga ytor för odlingsmöjlighet inom området. Odlingsmöjlighet bör vara tillgängliga även för unga och vara tillgängliga för boende i hela Lingham.	Planarkitekt	Mark- och exploateringsingenjör	Strukturskiss för Himna
3.2 Planera för fysisk aktivitet och vardagsmotion, både genom sammanhängande stråk för rörelse och genom ytor/installationer på allmänna platser.	Planarkitekt	Kultur- och fritidsförvaltningen	

Åtgärdsförslag - Skolmiljöer

Tabell 4. Åtgärdsförslag för effektmål 4.

Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
4.1 Gör lämpliga delar av skollokaler, exempelvis matsal, bibliotek, slöjd, tillgängliga för allmänheten under kvällstid och helger.	Lejonfastigheter	Utbildningskontoret	Lokalförsörjningsplan 2014-2022
4.2 Planera och projektera skolgård och förskolegårdar med träd, naturmark och grönska. Lokalt omhändertagande av dagvatten där vattnet görs synligt kan skapa spännande miljöer.	Lejonfastigheter	Utbildningskontoret Kommunekolog	Riktlinjer för ekosystemtjänster

Åtgärdsförslag – Hållbar mobilitet

Tabell 5. Åtgärdsförslag för effektmål 5.

Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
5.1 Skapa tydliga, trygga och gena kopplingar för gående och cyklister mellan bostäder och viktiga målpunkter. Exempel på viktiga målpunkter är Lingshems station, Lingshems centrum, Himnabadet, Lingsheden, Himnafjällen, Fågelsångens motionsområde, ny idrottshall och skola.	Planarkitekt	Projektledare stadsmiljö Trafikplanerare Trafikingenjör	
5.2 Tillämpa ett reducerat p-tal genom att vidta mobilitetsåtgärder som stödjer hållbart resande.	Planarkitekt	Sankt kors Trafikplanerare Miljösamordnare- mobilitet	
5.3 Analysera i planskedet hur en säker trafikmiljö för barn kan skapas utanför den nya skolan. Minimera antalet bilar utanför skolan och separera ytor där barn vistas från ytor för biltrafiken.	Planarkitekt	Trafikingenjör Miljösamordnare – mobilitet Projektledare Stadsmiljö	Lokalförsörjningsplan 2014-2022
5.4 Planera för cykelparkeringsplatser av hög kvalitet vid flerbostadshus, skola och idrottshall, som lokaliseras näraentréer.	Lejonfastigheter, Mark-och exploateringsingenjör	Planarkitekt Utbildningskontoret Kultur- och fritidskontoret Bygglövshandläggare	Parkering i planering och bygglov
5.5 Samutnyttja parkeringar för skola, idrottshall, äldreboende och bad för att undvika onödiga hårdgjorda ytor.	Lejonfastigheter	Planarkitekt Miljösamordnare- mobilitet Utbildningskontoret Kultur- och fritidskontoret	Lokalförsörjningsplan 2014-2022
5.6 Skapa passager över dagvattenstråket så att det inte blir en barriär för gångare och cyklister.	Planarkitekt	Landskapsarkitekt	
5.7 Erbjud utrymmen för distansarbete, exempelvis genom att premiera byggherrar som åtar sig att anordna sådana utrymmen.	Mark- och exploateringsingenjör	Planarkitekt	Fördjupad översiktsplan för Lingham
5.8 Bedöm förutsättningar för lokaler i bottenvåning på flerbostadshus i attraktiva lägen.	Planarkitekt	Mark- och exploateringsingenjör	Fördjupad översiktsplan för Lingham

Åtgärdsförslag - Ljudmiljö

Tabell 6. Åtgärdsförslag för effektmål 6.

	Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
6.1	Sträva som målsättning i planskedet efter att klara 55 dBA ekvivalent trafikbullernivå vid nya bostadsbyggnaders, förskolors och skolors fasader. Först om det med inte bedöms rimligt att uppnå tillämpas nu gällande riktvärden.	Miljöplanerare	Planarkitekt Miljösamordnare	
6.2	Skapa bullerdämpning vid ny förbifart om det behövs för att nå målbild i 6.1. Gestalta med växtlighet så att det uppfattas som ett grönt inslag.	Projektledare Stadsmiljö	Landskapsarkitekt Planarkitekt Miljösamordnare	Åtgärdsprogram för buller 2019-2023
6.3	För delar av utemiljön vid förskolor och skolor avsedda för lek, rekreation och pedagogisk verksamhet tillämpas riktvärden för bullernivåer motsvarande ekvivalent nivå vid uteplats (<50 dBA ekv). Ljudnivå i parker ska sträva efter att vara högst 50 dBA ekvivalent nivå. Överväg att placera skolbyggnaderna så att de utgör ett skydd för skol- och förskolegårdar mot dominerande bullerkälla.	Planarkitekt	Lejonfastigheter Utbildningskontoret Miljösamordnare	Miljö- och riskfaktorer. Tillägg till översiktsplan.

Åtgärdsförslag - Ekosystemtjänster

Tabell 7. Åtgärdsförslag för effektmål 7.

Åtgärdsförslag		Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
7.1	Testa att använda grönytefaktor för allmän platsmark som en metod för att planera in ekosystemtjänster på allmänna platser. Ta vara på resultaten vid gestaltning och projektering.	Miljöplanerare	Kommunekolog Landskapsarkitekt Planarkitekt	Riktlinjer för ekosystemtjänster
7.2	Utforma grönstrukturen så att den når in i den bebyggda miljön. Utgå från grönstrukturens naturliga inslag där värden finns.	Landskapsarkitekt	Projektledare Stadsmiljö Kommunekolog	
7.3	Använd planbestämmelser för att skapa förutsättningar för växtlighet och grönska samt genomsläpplig markyta på gårdar vid flerbostadshus.	Planarkitekt		Riktlinjer för ekosystemtjänster
7.4	Gestalta utvalda gångvägar och cykelvägar så att de blir en del av Linghamens grönstruktur.	Planarkitekt	Landskapsarkitekt Projektledare stadsmiljö	Fördjupad översiktsplan för Lingham

Åtgärdsförslag - Dagvattenhantering

Tabell 8. Åtgärdsförslag för effektmål 8.

Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för åtgärdens genomförande	Viktiga samverkansparter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
8.1 Jobba med god utformning och gestaltning av öppet huvuddagvattenstråk. Önskvärda effekter är ett vackert landskapselement, skapande av biotoper, dagvattenrening och tillgänglighet.	Projektledare stadsmiljö	Landskapsarkitekt Planarkitekt Miljöplanerare – dagvatten Tekniska verken	Dagvattenpolicy
8.2 Synliggör och använd dagvattenhanteringen på allmän plats även utöver det centrala dagvattenstråket som ett designelement. Kan bland annat ske med små fördröjningsytor i gatu-, park- och naturmiljö. Små fördröjningsytor kan anpassas så att de blir lekmiljöer för unga.	Projektledare stadsmiljö	Landskapsarkitekt Planarkitekt Tekniska verken Miljöplanerare dagvatten	Dagvattenpolicy
8.3 Skapa förutsättningar för och uppmuntra lokalt omhändertagande av dagvatten på nya bostadsfastigheter.	Planarkitekt Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare dagvatten Tekniska verken	Dagvattenpolicy
8.4 Öppna dagvattenlösningar görs tillgängliga och kan upplevas av allmänheten, stängslas inte in.	Tekniska verken	Projektledare stadsmiljö Miljöplanerare dagvatten	Dagvattenpolicy

Åtgärdsförslag – Materialflöden och hållbara materialval

Tabell 9. Åtgärdsförslag för effektmål 9.

	Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
9.1	Ställ krav på att de kemiska produkter och fasta byggvaror som används är miljöbedömda och dokumenterade i en digital loggbok i Byggvarubedömningen (BVB) eller likvärdig systematik. Totalbedömningen ska erhålla betyget rekommenderas eller accepteras, alternativt motsvarande betyg i annat system.	Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare	Riktlinjer för bostadsförsörjning Riktlinjer för kommunala markanvisningar.
9.2	Nya kommunalägda byggnader certifieras med Miljöbyggnad lägst nivå Silver.	Lejonfastigheter	Utbildningskontoret Kultur- och fritidskontoret	Koldioxidneutralt Linköping 2025 Särskilt ägardirektiv för Lejonfastigheter Särskilt ägardirektiv för Stångåstaden Särskilt ägardirektiv för Sankt kors
9.3	Utred om en mini-återvinningscentral kan etableras i området. Skapa plats i detaljplan.	Tekniska verken	Planarkitekt Mark- och exploateringsingenjör	
9.4	Ge förutsättningar i detaljplan för att hushållsförpackningar och tidningspapper sorteras bostadsnära. Bostadsnära insamling är ett lagkrav från och med år 2023. Premiera byggherrar som tillhandahåller bostadsnära sortering av fler fraktioner, exempelvis småelektronik, batterier, ljuskällor och textilier.	Planarkitekt	Tekniska verken Mark- och exploateringsingenjör	Koldioxidneutralt Linköping 2025 Avfallsplan

Åtgärdsförslag – Energi och klimatpåverkan

Tabell 10. Åtgärdsförslag för effektmål 10.

Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
10.1 Testa att beräkna klimatpåverkan för utbyggnad av området. Jämför klimatpåverkan utan särskilda åtgärder med om åtgärder genomförs för att synliggöra klimatnytta.	Miljöplanerare	Planarkitekt Projektledare Stadsmiljö Tekniska verken	Koldioxidneutralt Linköping 2025
10.2 Installera solceller på de nya kommunala byggnader som byggs i området.	Lejonfastigheter	Tekniska verken Utbildningskontoret Kultur- och fritidskontoret	Koldioxidneutralt Linköping 2025 Solelsprogram Handlingsplan för solel Särskilt ägardirektiv för Lejonfastigheter
10.3 Premiera byggherrar som åtar sig att bygga med en hög energiprestanda.	Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare	Koldioxidneutralt Linköping 2025
10.4 Premiera byggherrar som åtar sig att redan från början installera solceller.	Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare	Solelsprogram Koldioxidneutralt Linköping 2025
10.5 Ställ krav och använd utvärderingskriterier så att en stor andel nya byggnader uppförs som träbyggnader. Träbyggnader övervägs för samtliga nya kommunala byggnader.	Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare	Koldioxidneutralt Linköping 2025
10.6 Begär in klimatdeklarationer från byggherrar, i syfte att kommunen ska lära sig mer om klimatberäkningar av nya byggnader.	Miljöplanerare	Exploateringsingenjör	Koldioxidneutralt Linköping 2025
10.7 Bedöm och kravställ den klimatpåverkan utbyggnad av ny väginfrastruktur i området ger upphov till.	Miljöplanerare	Projektledare Stadsmiljö	Koldioxidneutralt Linköping 2025

Åtgärdsförslag – Ekonomisk hållbarhet

Tabell 11. Åtgärdsförslag för effektmål 11.

	Åtgärdsförslag	Huvudansvarig för genomförande	Viktiga parter för genomförande	Stöd i styrdokument/tidigare planering
11.1	Vid markanvisningstävlingar låta byggherrar tävla med markpris som ett utvärderingskriterium. Markprisets vikt kan variera mellan olika tilldelningsområden, men bör överlag hållas relativt lågt för att sociala och miljömässiga kvaliteter ska få genomslag.	Mark- och exploateringsingenjör	Miljöplanerare Planarkitekt	

Innovation

I Himna vill Linköpings kommun uppmuntra byggaktörer att utmana komplexa hållbarhetsutmaningar genom nytänkande. Hållbarhetsutmaningarna kan på så vis bli en källa till innovation, istället för att enbart vara problem som måste lösas.

Kommunen avser lämna en del av utvärderingen vid val av byggherre i markanvisning öppen för kreativt och innovativt skapande. En kvalitativ bedömning kommer att göras av hur väl och i vilken utsträckning en innovationsidé överensstämmer med projektets vision och effektmål. Hur stor del som lämnas öppen för innovationsidéer kommer att variera mellan olika markanvisningar.

Processtyrning

Handlingsplaner

För att fortsätta projektets successiva hållbarhetsarbete ska handlingsplaner tas fram till respektive detaljplaneetapp som innehåller utveckling av ny bebyggelse. I handlingsplanerna preciseras hållbarhetsprogrammets åtgärdsförslag till skarpa åtgärder och avgränsas till vad som är relevant för aktuell etapp. Det gäller framförallt för åtgärdsförslag som behöver säkerställas efter det att detaljplanen har antagits.

För att ta fram skarpa åtgärder till handlingsplanerna säkras kontaktpersoner till de verksamheter och kompetenser som är huvudansvariga för ett eller flera åtgärdsförslag. Kontaktpersonerna är representanter för sin verksamhet/sitt kompetensområde och ansvarar för att förankra handlingsplanernas åtgärder i sin organisation.

Hållbarhetsprogrammets åtgärdsförslag kan i viss mån justeras när de ska konkretiseras i handlingsplan, eftersom mer kunskap om förutsättningarna tillkommer. Även nya åtgärder kan tillkomma utifrån analyser som genomförts. Vision och effektmål avses ligga fast.

Uppföljning och utvärdering

Uppföljning

Inför arbetet med handlingsplaner skapas ett uppföljningsverktyg där samtliga åtgärdsförslag samlas. Verktyget används för att hålla koll på när i vilket skede åtgärdsförslag behöver säkerställas, vilka åtgärdsförslag som ska lyftas med olika verksamheter/aktörer, vilka åtgärder som har genomförts och vilka som inte kommer att genomföras. Syftet är att underlätta samordningen så att rätt åtgärder lyfts i rätt tid och i rätt sammanhang.

Utvärdering och återrapportering av hållbarhetsarbetet

Utvärdering och återrapportering ska möjliggöra reflektion och skapa lärande. Återrapportering av hållbarhetsprogrammet avses beskriva

- a) I vilken grad uppsatta effektmål bedöms ha uppfyllts.
- b) Vilka åtgärder i handlingsplaner som har genomförts.
- c) Rapportering av vilka åtgärder i handlingsplaner som inte har genomförts samt en beskrivning av varför genomförande inte har skett.

Återrapporteringar sker till samhällsbyggnadsnämnden med lämpliga intervall.

Tidplan

Den fortsatta processen med projektet hållbarhetsarbete och hur det förhåller sig till skeden i detaljplaneprocessen beskrivs i figur 6. Tiderna är preliminära och kan komma att ändras.

Figur 6. Förslag till fortsatt process för arbetet med hållbarhetsstyrning.

Delaktighet

Ortsanalys, fördjupad översiktsplan för Lingham

Vid framtagandet av den fördjupade översiktsplanen genomfördes en förenklad Ortsanalys. Fem personer med anknytning till Lingham intervjuades om orten.

Lingham beskrivs allmänt som ett tryggt och trivsamt samhälle. Skäl för att flytta till Lingham var att det kändes som en bra ort för barn att växa upp i. Tätorten upplevs som barnanpassad med bra skolor, gott om gång- och cykelvägar, lekytor och sportanläggningar. Bra service i form av dagligvaruaffär, vårdcentral och apotek är viktigt. De två mindre skogsområdena i direkt anslutning till orten är av stor betydelse för både unga och äldre. Grönområdet Himnafjällen som ligger centralt i Lingham beskrivs vara uppskattat av både barn och vuxna, särskilt vintertid.

Byggnader och platser som ger Lingham identitet är enligt de intervjuade silon, Himnabadet och skogsområdena. Områden med "problem" föreföll vara få, men Gällstadvägen och dess trafik liksom fritidsgården (gamla kommunhuset) nämndes av enstaka. Centrumanläggningen med affär, vårdcentral med mera beskrevs som den centrala mötesplatsen i samhället. Det finns folk i rörelse från morgon till kväll. Alla cykelvägar upplevs gå till affären. Även Linghamskyrkan med dess verksamhet beskrevs som en viktig mötesplats.

Öppet hus, strukturskiss för Himna

I samband med strukturskiss för Himna hölls vid två tillfällen öppet hus om utvecklingen av området. Vid det första tillfället hölls även en workshop, där deltagarna gav sin syn på vad som är bra och vad som saknas i Lingham i dagsläget, vad det nya området borde innehålla och vilken karaktär det bör få. Svaren har likheter med den tidigare Ortsanalysen. Lugnt, tryggt, cykelvänligt, naturnära, bra service och tillgång till Östgötapendeln ansågs vara det bästa med Lingham. Även bra skolor och bykänsla där man hälsar på varandra framfördes som kvaliteter. Samtidigt som lugnt och tryggt lyfts fram som kvalitet anser många att Lingham har en sovstadskaraktär och är lite slutet. Andra beskriver även karaktärer som lantlig (men samtidigt nära staden), grönt, familjevänligt, att ideella krafter finns och nära till allt. Många svarande saknar polis närvaro. Andra kvaliteter som beskrivs saknas är idrottshall, större centrum, fler industri- och privata företag, parkering vid stationen, övergångsställen, tillgång till vattenmiljöer, friskvård/gym, gemensamma mötesplatser, konstgräsplan och 55+ boende.

För det nya området ansåg många att det ska få en karaktär med blandad bebyggelse. Även park- och

grönområden med gemenskapsytor och inslag av öppet vatten framkom som önskemål. Några framförde att Himnaområdet bör vara vänt mot centrum och kan ha inslag av lite högre bebyggelse, upp till 3 våningar samt vara en klimatsmart stadsdel. Vid fråga om vilka funktioner som ska finnas i västra Lingham efterfrågade många parkeringar. Flera anser att Himnaområdet ska innehålla olika former av seniorboende och även generationsboende. Andra önskemål som framfördes var friskvård, café, bageri, odlingsmöjligheter, förskolor, skola, idrottshall, samlingslokaler, vårdcentral, äldreomsorg, kontor, industri, vandrarhem och lokal busstrafik.

Kommunens utskott för medborgardialog, Åkerbo församling

Inom kommunfullmäktiges utskott för medborgardialog i Åkerbo har kommunen under 2019 fört medborgardialog med ungdomar i Lingham. Nio ungdomar i åldern 12-17 år deltog. Syftet med dialogen var vad ungdomarna tyckte och tänkte om sin vardag och om att bo i Lingham. Den bild som framkom var ett samhälle där "alla" känner till varandra och att det är nära till det om ungdomarna behöver i sin vardag. Det finns skola, dagligvaruhandel, och möjlighet till en aktiv fritid samt goda förbindelser med Linköping. Dock framkom att många av ungdomarna saknar lokal eller plats för att kunna utöva sina fritidsintressen på ett tillfredställande sätt.

Flera ungdomar angav att de behöver åka till andra stadsdelar i Linköping för att kunna utöva sin idrott eller också saknas möjligheten för vissa att utveckla sina intressen utan att det påverkar andra boende på ett sätt som upplevs som störande.

De som inte har idrott som sitt främsta intresse upplever att det saknas samlingslokaler för att kunna göra annat än att idrotta och att förståelsen för annat intresse är låg. Detta gällde främst motorintresserade ungdomar som deltog i dialogen. Ungdomarna uppgav att Lingham är något av en samlingspunkt för motorintresserade ungdomar från Linghamens omland.

Ungdomarna lyfte även att det finns ett stort intresse för ridning bland framför alltflickor, men att det inte finns någon ordnad verksamhet för att möta detta intresse. Runt om Lingham finns ett flertal stall där du kan rida privat, men det saknas en ordnad verksamhet i form av en ridskola.

Ungdomarna lyfte även kyrkans betydelse för ungdomsverksamheten på orten. Vid ett flertal tillfällen är kyrkan ordnat LAN-kvällar vilket varit uppskattat för data- och spelintresserade ungdomar.

De deltagande ungdomarna tyckte att cykelvägarna genom Lingham är bra, men dåligt upplysta. Ungdomarna lyfte särskilt cykelvägen som går utmed Himnavägensom osäker och mörk.

Medverkande tjänstepersoner

Följande tjänstepersoner har medverkat i framtagandet av hållbarhetsprogrammet

Mikael Sonesson, miljöplanerare, Plankontoret

Martin Petersson, mark- och exploateringsingenjör, Plankontoret

Erik Adolfsson, planarkitekt, Plankontoret

Åsa Westergren, planarkitekt, Plankontoret

Peter Rexfalk, projektledare infrastruktur, Stadsmiljökontoret

Alexandru Babos, stadsantikvarie, Plankontoret

Marianne Cedervall, exploateringsstrateg, Plankontoret Sara

Johansson, miljösamordnare, Plankontoret

Jonas Sjöholm, trafikplanerare, Plankontoret

Madeleine Askelöf, kommunekolog, Plankontoret

Peter Arnesson, miljöplanerare, Plankontoret

Cecilia Wyser, miljöplanerare, Plankontoret

Marie Hägglund, avdelningschef hållbarhet och miljökommunikation, Plankontoret

Sophia Haas, landskapsarkitekt, Stadsmiljökontoret

Louise Jensen, trafikingenjör, Stadsmiljökontoret

Patrick Maskåll, kvalitetsutvecklare, Ledningsstaben Miljö och samhällsbyggnadsförvaltningen

Anna Boholm, Näringsliv och tillväxt, kommunledningsförvaltningen

Mia Pihl, Lokalsamordnare, Utbildningsförvaltningen

Martin Averhed, sakkunnig, Kultur- och fritidskontoret

Mårten Hafström, kulturutvecklingschef, Kultur- och fritidskontoret

Mats Skeppsstedt, marknads- och affärsutvecklare, Dukaten Parkering

Anna Baggens-Callenås, affärsutvecklare, Lejonfastigheter

Magnus Hammar, miljöingenjör, Tekniska verken

Jens Lövgren, avfallsutvecklare, Tekniska verken AB

Anders Moritz, chef Energisystem, Tekniska verken AB

Sofia Fredriksson, miljö-/planeringstekniker, Tekniska verken AB

Linda Genander, marknadskommunikatör, Tekniska verken AB

Kristina Appleby, hållbarhetsstrateg, Tekniska verken AB

Referenser

Linköpings kommun (2011a) *Linghem – fördjupning av översiktsplanen*

Linköpings kommun (2011b) *Renhållningsförordning 2006. Avfallsplan och lokala föreskrifter för avfallshantering. Ändrad av kommunfullmäktige i oktober 2011.*

Linköpings kommun (2012) *Parkering i planering och bygglov.*

Linköpings kommun (2013) *Lokalförsörjningsplan 2014-2022. Framtidens förskola och skola i Linköpings kommun. Strategisk planering av lokaler utifrån barn- och elevutveckling och verksamhetens behov.*

Linköpings kommun (2016a) *Bra boende i Linköping – inriktning för planering och utveckling av bostäder*

Linköpings kommun (2016b) *Riktlinjer för kommunala markanvisningar inom Linköpings kommun.*

Linköpings kommun (2017) *Dagvattenpolicy*

Linköpings kommun (2018a) *Hållbarhetspolicy för Linköpings kommunkoncern.*

Linköpings kommun (2018b) *Klimatanpassningsprogram 2018-2021.*

Linköpings kommun (2018c) *Solelsprogram. Program för ökad produktion av solel.*

Linköpings kommun (2018d) *Naturvårdsprogram för Linköpings kommun.*

Linköpings kommun (2018e) *Kemikalieprogram*

Linköpings kommun (2019a) *I samtiden för framtiden – kulturpolitiskt program för Linköping.*

Linköpings kommun (2020a) *Riktlinjer för ekosystemtjänster*

Linköpings kommun (2020b) *Etableringspolicy.*

Linköpings kommun (2020c) *Handlingsplan för solel*

Sweden Green Building Council (2019) *Citylab guide. Hållbar stadsutveckling i planering och genomförande.*

Bilaga 1. Relevanta mål och inriktningar i kommunens styrdokument

Nedan sammanfattas ett antal mål och inriktningar i beslutade övergripande styrdokument som är relevanta för hållbarhetsarbetet i Himna.

Hållbarhetspolicy för Linköpings kommunkoncern

I hållbarhetspolicyn, som antogs av kommunfullmäktige 2018 (Linköpings kommun, 2018a), slås fast att Linköpings kommun ställer sig bakom Agenda 2030 och de globala målen. Utgångspunkten för hållbarhetsarbetet i Linköpings kommun ska vara att genom lokala insatser bidra både till en hållbar utveckling i kommunen och till att uppnå de globala målen. I Linköpings kommun definieras hållbar utveckling enligt följande:

- Ett socialt hållbart Linköping innebär ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader, är delaktiga i samhällsutvecklingen och som känner tillit till varandra och till samhällets olika delar.
- Ett ekologiskt hållbart Linköping innebär ett resurseffektivt samhälle med minimerad användning av skadliga kemikalier, där livskraftiga ekosystem och invånarnas rekreativmiljöer upprätthålls och utvecklas, och som har god förmåga att förebygga och hantera klimat- och miljömässiga utmaningar.
- Ett ekonomiskt hållbart Linköping innebär ett samhälle där de ekonomiska resurserna används på ett sätt som främjar ekologisk och social hållbarhet, där företagsklimatet är gott och där invånarnas ekonomiska välfärd främjas bland annat genom goda möjligheter till utbildning, boende och arbete.

Koldioxidneutralt Linköping

Linköpings kommun har som mål att kommunen ska vara koldioxidneutral 2025. Målet fastställdes i samband med antagandet av den strategiska planen med övergripande mål för 2011-2014 och utgjorde även en central del av den styrande majoritetens plan för klimat- och miljöpolitiken inför åren 2015-2018. Målet innebär att Linköpings kommun inte ska tillföra något nettotillskott av koldioxid till atmosfären. Målet är geografiskt satt, det vill säga nettotillskottet av koldioxid baseras på Linköpings kommuns geografiska yta. Eftersom nollutsläpp inte är möjligt måste kommunen kompensera genom förnyelsebar och resurseffektiv elproduktion samtidigt som koldioxidutsläppen minskar. Målet är avgränsat till koldioxid, men kommunen arbetar även för att minska utsläppen av andra klimatpåverkande gaser.

Klimatanpassningsprogram

Klimatanpassningsprogrammet (Linköpings kommun, 2018b) syftar till att kommunens förvaltningar och bolag ska kunna bedriva den verksamhet som organisationen är skyldig att bedriva även i ett föränderligt klimat. De insatser som behövs har paketerats i fem fokusområden:

- Fysisk planering och förvaltning
- Teknisk försörjning
- Människors hälsa

- Naturmiljö, kulturmiljö och areella näringar
- Krisberedskap

Inriktningar som beskrivs och bedöms vara relevanta för hållbarhetsprogrammet är:

- Kommunens fysiska planering och förvaltning behöver fortsätta ta hänsyn till pågående och förväntade klimatförändringar inom kommunen och bygga upp det kunskapsunderlag som krävs för detta.
- Kommunen behöver gå igenom befintliga strukturer, med fokus på samhällsviktig verksamhet samt räddningsvägar, för att säkerställa funktion med hänsyn till pågående och förväntade klimatförändringar inom kommunen.
- De kommunala fastighetsbolagen (Stångåstaden, Lejonfastigheter, Sankt Kors) behöver planera byggnader, inomhusmiljöer och utomhusmiljöer för att ta hänsyn till pågående och förväntade klimatförändringar inom kommunen.
- Kommunen behöver vid upphandling säkerställa att planering av byggnader, inomhusmiljöer och utomhusmiljöer tar hänsyn till pågående och förväntade klimatförändringar inom kommunen

Solelsprogram

Solelsprogrammet syftar till ökad produktion av solceller och antogs 2018 (Linköpings kommun, 2018 c). Ökad solelsproduktion ska bidra till kommunfullmäktiges mål om ett koldioxidneutralt Linköping år 2025.

Programmet fastställer som mål att Linköping ska vara i Sverigetoppen vad gäller installerad soleffekt. Produktionen av solceller ska utgöra minst fem procent av elanvändningen i Linköping år 2025 och minst 20 procent av elanvändningen år 2040. Målformuleringen utgår från elanvändningen år 2017, som var 1,4 TWh.

Målet ska uppnås genom att:

- fastighetsägare och näringsidkare i Linköping har god kännedom om möjligheten att producera solceller, är inspirerade och bidrar till att nå målet.
- Linköpings kommun och dess bolag har god kännedom om möjligheter till solelsproduktion, och bidrar till att nå målet.

Till solelsprogrammet finns även en handlingsplan för solceller 2020-2025 (Linköpings kommun 2020c). I handlingsplanen uttrycks bland annat att:

- Premiera projekt som möjliggör uppförande av solceller i samband med markanvisningar och vid exploatering av nya områden där så är möjligt/lämpligt.
- Lejonfastigheter och Sankt kors ska vid uppförande av nya byggnader alltid uppföra dessa med solpaneler, där så är lämpligt.

Naturvårdsprogram

I kommunens Naturvårdsprogram, som antogs 2018 (Linköpings kommun, 2018d) klargörs att naturvårdsarbetet har mycket nära koppling till det globala målet "Ekosystem och biologisk mångfald". Naturvårdsprogrammet och handlingsplanen för naturvården berör också andra mål som nr 11 *Hållbara städer och samhällen* och nr 13 *Bekämpa klimatförändringarna*.

I naturvårdsprogrammet har åtta målområden formulerats för naturvårdsarbetet, varav sex är direkt kopplade till det nationella miljökvalitetssystemet och relevanta för hållbarhetsprogrammet. Till målområdena hör 2-3 strategier som visar på prioriterade frågor där åtgärder behöver göras. Relevanta målområden och strategier är:

- Levande sjöar och vattendrag

- Kommunen ska arbeta för att god ekologisk och kemisk status enligt EU:s vattendirektiv i sjöar och vattendrag uppnås.
- Kommunens arbete med vattenfrågor, inklusive deltagande i vattenråden, ska utvecklas.
- Ett rikt odlingslandskap
  - Skötseln av det kommunägda odlingslandskapet ska fungera som gott exempel och idégivare åt andra vad gäller hållbart brukande och hänsyn till natur-, kultur- och rekreationsvärden.
  - Kommunen ska öka kunskapen om odlingslandskapets miljöer och verka för bevarande och skötsel av skyddsvärda områden i samverkan med markägare
- God bebyggd miljö
  - Arbetet med ekosystemtjänster och grön infrastruktur ska utvecklas som verktyg för en långsiktigt hållbar stadsbyggnad.
  - Skötseln av kommunala parker, vägkanter och andra grönytor ska synliggöras och förstärkas för biologisk mångfald och mångfunktionalitet
  - Eklandskapet i staden och övriga tätorter ska ges stor betydelse för bevarande och utveckling.
- Ett rikt växt- och djurliv.
  - Kännedomen om den biologiska mångfalden i kommunen ska utvecklas kontinuerligt.
  - Naturligt förekommande naturtyper och arter i kommunen ska långsiktigt bevaras och gynnas med särskilt fokus på hotade arter.
  - Förvaltning och utveckling av naturreservat och tätortsnära natur ska bibehålla en hög nivå i ett nationellt perspektiv
- Kommunikation och god samverkan
  - Lättillgänglig och aktuell information om kommunens natur och naturvårdsarbete ska tas fram och spridas.
  - Skolor, universitet, ideella föreningar och enskilda ska ges möjlighet att engagera sig i naturvårdsarbetet.

Riktlinjer för ekosystemtjänster

Riktlinjer för ekosystemtjänster antogs av samhällsbyggnadsnämnden 2020 (Linköpings kommun 2020). Dokumentet beskriver vad begreppet ekosystemtjänster innebär. Riktlinjerna beskriver bland annat att:

- I ett tidigt skede i planeringen behöver det säkerställas att områden som är viktiga för ekosystemtjänster inte bebyggs och att tillräckliga ytor avsätts för att genomföra åtgärder kopplade till att stärka och utveckla ekosystemtjänster.
- I det fortsatta genomförandet behöver det säkerställas att utemiljön utformas så att ekosystemtjänster gynnas.
- Slutligen är en god förvaltning av all mark en förutsättning för att långsiktigt bevara och stärka ekosystemtjänster och se till att nyskapade ekosystemtjänster får positiva resultat.

Dagvattenpolicy

Dagvattenpolicy för Linköpings kommun antogs av kommunfullmäktige 2017 (Linköpings kommun, 2017). I policyn anges att:

- Den övergripande målsättningen är att dagvatten hanteras på ett långsiktigt hållbart sätt, såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt.
- Dagvattensystem utformas med hänsyn till lokala förutsättningar, recipienters status, dagvattnets föroreningsinnehåll och förväntade klimatförändringar. Hänsyn tas till vattnets naturliga vägar och kretslopp
- Dagvatten ses som en resurs och tillgång som ger bebyggelse- och närmiljön adderade värden och möjligheter till upplevelser, rekreation, naturvärden

och biologisk mångfald. Olika dagvattensystems potential som ekosystemtjänst beaktas

- För att minimera mängden dagvatten som uppkommer, hanteras dagvattnet så lokalt och nära källan som möjligt, i första hand på den egna fastigheten genom lokalt omhändertagande.
- Om inte allt dagvatten kan hanteras lokalt, fördröjs det i öppna dagvattenlösningar, och om nödvändigt renas innan det avleds till ledningar, diken eller recipienter.
- Föroreningar i dagvattnet omhändertas i första hand så nära källan som möjligt. Miljöbalkens princip om att förorenaren betalar och bästa möjliga teknik ska tillämpas
- Dimensionering av det allmänna dagvattensystemet utförs utifrån gällande rekommendationer från Svenskt Vatten.

Utifrån dagvattenpolicyn har även en dagvattenstrategi tagits fram, som godkänts av Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens ledningsgrupp samt av Tekniska verken i Linköping AB:s motsvarighet.

Avfallsplan

Arbete med en ny avfallsplan pågår. Gällande avfallsplan antogs 2006, med ändringar 2011 (Linköpings kommun, 2011b). I gällande avfallsplan är kommunen övergripande mål att avfallshanteringen skall präglas av en fortsatt ökad återanvändning och återvinning av restprodukter. Vi ska inte producera något avfall som måste deponeras. Åtta målformuleringar presenteras, varav följande bedöms relevanta för hållbarhetsprogrammet:

- Alla som bor och verkar i kommunen skall ha god kännedom om avfallshanteringen och dess betydelse för ekologisk hållbar utveckling.
- Andelen avfall till återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning skall öka. Materialåtervinning skall prioriteras framför energiutvinning när det vid en helhetsbedömning är miljömässigt motiverat. Deponering används som sista alternativ.
- Utvinningen av energi och näringsämnen ur biologiskt avfall skall öka genom rötning, där sådan kvalitet kan nås att näringsämnen kan återföras till kretsloppet. Gröna påsen infördes i Linköping år 2012.
- Avfallshanteringen skall vara miljö- och kostnadseffektiv.
- Avfallsbaserade material skall i ökad utsträckning ersätta naturmaterial där det är miljömässigt acceptabelt.

Ny lagstiftning har trätt i kraft sedan den fortfarande gällande avfallsplanen antogs. Den nya avfallsplanen kommer ha mer fokus på att förebygga avfall samt minska nedskräpning.

Kemikalieprogram

Kemikalieprogrammet godkändes av kommunfullmäktige 2018 (Linköpings kommun, 2018e). Det syftar till att ta fram riktlinjer för hur användningen av hälso- och miljöskadliga kemikalier ska minska i kommunal verksamhet, kommunala bolag och i verksamhet som upphandlas av kommunen.

Det övergripande målet är att de som bor, vistas och verkar i Linköping gör medvetna val och inte använder hälso- och miljöskadliga kemikalier. Linköpings kommunkoncern sprider inte kemikalier som utgör risk för människa och miljö. Ett av de prioriterade områdena handlar om när vi bygger. Som delmål har satts att de material som används för att uppföra och förvalta byggnader och anläggningar i kommunal regi i Linköpings kommun inte ska innehålla kemikalier som utgör risk för människa och miljö.

Parkering i planering och bygglov

Arbete med reviderad parkeringsnorm pågår. Linköpings gällande parkeringsnormer antogs år 2012 (Linköpings kommun, 2012). I dokumentet återges kommunens syn på parkering i samband med planering och bygglov.

- Fyrstegsprincipen ska användas vid planering av parkeringslösningar i plan- och bygglovsärenden.
- Samordning och samnyttjande (främst i form av friköp) av parkeringar för att effektivisera och sänka kostnader för parkeringar
- Kommunen vill stimulera till en ökad cykel- och kollektivtrafikandel av det totala trafikarbetet i staden.
- Kommunen vill differentiera mellan olika områden. Utgångspunkten bör i stor utsträckning vara tillgängligheten med framförallt cykel. Även tillgängligheten med kollektivtrafik har betydelse.

Samordning av parkeringsplatser mellan olika fastigheter (och/eller kvarter) kan normalt jämna ut behovs- och belägningsvariationer över tiden och ger ett totalt sett mer effektivt utnyttjande av parkeringarna. Detta leder till ett lägre samlat parkeringsbehov. Anläggningar på och ovan mark kan också lättare användas för besöksparkeringar. I större anläggningar ovan mark finns också potential att anordna bilpooler, vilket är mycket svårt att lösa i mindre parkeringsgarage under respektive hus/kvarter

Friköpssystemet innebär i korthet att kommunen via Dukaten åtar sig att, mot en fastställd avgift, ordna sådana parkeringsplatser som byggherren i samband med bygglov ålagts att anordna. En fördel med parkeringsköp är att det ger möjlighet till flexibla parkeringslösningar. Parkeringsköpens inneboende samnyttjande utjämnar belastningstoppar och minskar det totala parkeringsbehovet.

Utgångspunkten för parkeringstalen för bostäder är att cykelparkeringar ska anordnas nära sin bostad och vara lätt att nå och bekväma att använda. Man ska även kunna parkera en egen bil vid eller på rimligt avstånd från den egna bostaden. Om man behöver prioritera ska det i normalfallet vara enklare att nå och hämta sin cykel än sin bil.

Bostadsförsörjningsprogram

Linköpings kommuns bostadsförsörjningsprogram (Linköpings kommun, 2016a) beskriver en påtaglig bostadsbrist i kommunen.

Programmets mål för bostadsförsörjningen kan sammanfattas med:

- Bygga nya bostäder och utveckla de befintliga
- Bredda bostadsutbudet
- Sänka trösklarna in på bostadsmarknaden

Strategin är att större delen av nyproduktionen i Linköpings tätort kommer vara i form av flerbostadshus. I de prioriterade utvecklingsorterna, där Lingham är en av dem, föreslås huvuddelen av bostäderna byggas som småhus av olika slag.

Kommunen ska bidra till en ökad mångfald i bostadsbeståndet genom en inriktning mot såväl småskalig nyproduktion som förändringar i det befintliga beståndet som breddar utbudet i närområdet. Särskild uppmärksamhet bör ägnas arbetet med att underlätta för de grupper som av olika anledningar har svårt att få tillgång till egen bostad.

Befintliga tätorter bör utvecklas kontinuerligt, för att på så sätt möjliggöra service i ett tidigt skede. Nyproduktion av bostäder i befintlig tätort behöver även bidra till att skapa ett bredare bostadsutbud avseende bostadstyper, lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer. Nya projekt bör därför föregås av en analys av bostadsutbudet i närområdet i förhållande till kommunens långsiktiga mål. Om det är svårt att säkerställa en bredd i bostadsbeståndet kan delområden/kvarter behållas som reservtomter och byggas ut när förutsättningarna har förändrats.

Specifikt för prioriterade utvecklingsorter som Lingham anges som målsättning att andelen av respektive upplåtelseform (bostadsrätt, hyresrätt, äganderätt) ska var

minst 10 procent på lång sikt. Andelen småhus respektive flerbostadshus bör inte understiga 10 procent på sikt.

Arbetet med att understödja ett hållbart boende och en hållbar livsstil, som tydligt manifesteras i Vallastaden, behöver tas tillvara för att utveckla tydligare hållbarhetsambitioner i kommunens övriga delar vid framtida bostadsplanering. En viktig delaspekt är att bidra till kommunens målsättning att vara koldioxidneutralt till 2025. Även frågor om att kommunen och byggherrarna ska samverka för att skapa socialt och ekonomiskt hållbara stadsdelar till exempel upplåtelseformer, fördelning av lägenhetsstorlekar, tillgång på verksamhetslokaler och service, är viktiga.

Kommunen kan komma att förenkla byggandet av hyresrätter genom att använda tomträttsupplåtelse för byggande av hyresrätter på kommunal mark där så är lämpligt. På så sätt kan kommunen tillämpa ett lägre markvärde för hyresrätter och vid en eventuella framtida konvertering till bostadsrätter ändå ta ut fullt markpris. Kommunen kan också använda tomträttsinstitutet för att i större utsträckning säkerställa att byggherrarna höjer ambitionsnivåerna avseende hållbart byggande i linje med kommunens vilja.

Nya detaljplaner för bostäder bör utformas med flexibilitet för att kunna inrymma gruppboenden. I vissa stadsdelar kan särskilda planer för gruppboenden bli aktuellt.

Kommunen kan i sina markanvisningar arbeta med mindre enheter, delar av kvarter. Det gör det möjligt även för mindre byggherrar att genomföra bostadsprojekt. Därmed kan både konkurrens och mångfald förbättras. En byggherre kan tilldelas en eller flera sådana enheter. På så sätt kan intresserade byggherrar även bygga större totala volymer i ett område.

Riktlinjer för kommunala markanvisningar

Syftet med riktlinjer för kommunala markanvisningar (Linköpings kommun, 2016b) är att beskriva kommunens tillvägagångssätt och allmänna villkor för markanvisning och de fördelningsgrunder som kommunen använder sig av vid försäljning av mark och vid tomträttsupplåtelse. Arbete med reviderad riktlinjer för markanvisningar pågår.

En markanvisning gällande bostäder genomförs som en anbudstävling eller, i undantagsfall, som direktanvisning. Vid anbudstävling kan kommunen ställa upp kriterier för kommunens bedömning, för att kommunen ska uppnå den inriktning på samhällsbyggande som önskas. Exempel på kriterier som kan komma att användas är:

- Markpris

Det lämnade markpriset kan vara avgörande för att få möjlighet till markanvisning. Alternativt kan det lämnade anbudet på markpris utgöra en viktad bedömningsgrund tillsammans med andra kriterier

- Mångfald i boendet

Kommunen har en grundläggande strävan att främja mångfald i boendet inom kommunen som helhet men även inom olika stadsdelar och områden. Kriterier kan uppställas som bidrar till en variation när det gäller upplåtelseformer, hustyper och lägenhetsstorlekar

- Konkurrens och mångfald på marknaden

Vid val av byggherre ska kommunen verka för att främja goda konkurrensförhållanden. Fler företag, både stora och små, ska ges möjlighet att etablera sig och kommunen ska sträva efter att få in fler intressenter inom samma område.

- Boendekostnader

Kommunens invånare är beroende av att det produceras bostäder som många har råd att efterfråga. Markanvisningen kan användas för att pressa kostnader och gynna producenter som är villiga att bygga bostäder av god kvalitet till rimliga priser

- Arkitektonisk kvalitet

Idéer kring utformning och arkitektur kan bli aktuellt för byggherren att redovisa i ett inledande skede. I prospektet kan exempelvis ett antal gestaltningsmässiga parametrar anges. Utvärdering sker senare efter byggherrarnas redovisning av hur föreslagen byggnation bidrar till den gestaltning som bestämts för området.

- Tidplan för genomförande

Kommunen är angelägen om en snabb bostadsproduktion. Tidplan för byggnation ska redovisas i intresseanmälan. Fördel kan ges genom kriterier gällande tid i tidplan.

- Främjande åtgärder för ökad integration

Kommunen har en grundläggande strävan att främja integrationen i kommunens olika stadsdelar och områden. Kommunen önskar få fram byggherrarnas idéer kring hur ökad integration kan uppnås genom egna insatser

- Bidragande till ökad sysselsättning

Byggherre kan ges fördel i markanvisning om byggherren kan bidra med arbetstillfällen såsom praktikplatser och/ eller lärlingsplatser under byggnationstiden

- Åtgärder för att underlätta för boende att främja en hållbar miljö

Kommunen vill underlätta för linköpingsborna att vara klimatsmarta. Används kriteriet ska byggherren redovisa idéer på åtgärder som underlättar för boende i bostadsområdet att leva mer miljömedvetet. Exempel på detta skulle kunna vara att avfall kan sorteras genom bättre återvinningsmöjligheter och att cykelparkeringar erbjuds inomhus, för att boende i större utsträckning ska använda cykel istället för bilen.

- Byggnation med blandade funktioner

Om en byggherre i sitt anbud till markanvisningen redovisar idéer i överensstämmelse med kommunens intentioner för ett område kan byggherren ges fördel i markanvisningen. Kommunens önskemål kan exempelvis vara att bottenvåning i byggnad ska bestå av verksamhetslokaler.

Lokalförsörjningsplan

Lokalförsörjningsplanen 2014-2022 (Linköpings kommun, 2013) beskriver barn- och ungdomsnämndens ambitioner gällande kommunens planering för och utveckling av lokaler inom verksamheterna förskola och grundskola. Barn- och ungdomsnämndens kvalitetskriterier för lokaler styr utvecklingen av framtidens förskolor och skolor i Linköpings kommun.

- Kommunikation

Miljön ska skapa förutsättningar för möten, samtal, dialog och kommunikation samt stimulera till socialt samspel.

- Flexibilitet

Lokalernas utformning och konstruktion ska möjliggöra ett flexibelt nyttjande både i ett kort- och ett långsiktigt perspektiv.

- Samnyttjande

Lokaler för utbildningsverksamhet ska så långt som möjligt även kunna nyttjas för såväl annan kommunal som icke-kommunal verksamhet.

- Estetik

Lokalerna ska vara estetiskt tilltalande. Ett arkitekturprogram för färg, form och material ska utarbetas.

- Trygghet/säkerhet

Lokalerna skall utformas ur ett trygghetsperspektiv, med god överblickbarhet så att det skapas balans mellan barn och elevers behov av utmaningar och deras säkerhet.

- Miljö och teknik

Miljöhänsyn och långsiktig hållbarhet ska prägla lokalernas utformning, materialval och driftsegenskaper. Lokalerna ska utrustas med och förberedas för modern teknik. Lokalerna ska ha goda ljus, luft och ljudförhållanden.

- Utemiljö

Lokalerna ska ha god kontakt med utemiljön, som ska vara utformad så att den möjliggör en god pedagogisk verksamhet.

- Inkludering

Lokaler och utemiljöer ska möjliggöra inkludering av barn och elever i behov av särskilt stöd, och vara anpassade för olika typer av funktionshinder.

Kulturpolitiskt program

Det kulturpolitiska programmet antogs av kommunfullmäktige 2019 (Linköpings kommun, 2019a). Syftet med programmet är att presentera en tydlig kulturpolitisk inriktning som blir vägledande och styrande för alla kommunala verksamheter. Programmet innehåller ett antal fokusområden, där fokusområdet "kulturlivets scener och mötesplatser" bedöms relevant för hållbarhetsprogrammet. Enligt fokusområdet ska Linköpings kommun

- se till att det offentliga rummet i högre utsträckning används för kulturutövande och upplevelser.
- vårda, bevara och utveckla kulturarvet som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- skapa förutsättningar för att medborgarna ska kunna ta del av kultur i hela kommunen.

